

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2473 การจัดทำรายการมีด้วยกันหลายรูปแบบ รายการถ่ายทอดนอกสถานที่ (Outside Broadcasting) หรือ O.B. ซึ่งเป็นการผลิตรายการนอกห้องส่งของสถานี นับเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ที่ได้ดำเนินการเรื่อยมานับตั้งแต่ได้มีการเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรก ปัจจุบันรายการถ่ายทอดเสียงนอกสถานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของ งานกระจายเสียง ฝ่ายกระจายเสียงในประเทศ รายการถ่ายทอดที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำในแต่ละปี ได้แก่ งานพระราชพิธี งานรัฐพิธี และงานพิธีสำคัญทางพุทธศาสนา การแข่งขันกีฬาทั้งภายในประเทศและระดับนานาชาติ เหตุการณ์สำคัญ ตลอดจนการประชุมอภิปรายทางวิชาการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งปีหนึ่ง ๆ จะมีรายการถ่ายทอดเสียงนอกสถานที่ประมาณ 300 ครั้ง ในบรรดารายการถ่ายทอดเสียงนอกสถานที่ทั้งหมด รายการถ่ายทอดเสียงพระราชพิธีนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากพระราชพิธีเป็นกิจกรรมหรือพิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

พลตรีหม่อมทวิวงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (2509) อ้างถึง (ในประเพณีในพระราชสำนัก, 2514) ... คำว่าพิธี หมายถึง งานที่จัดทำขึ้นตามลัทธิประเพณี เพื่อความขลัง แต่คำว่าพระราชพิธี จำกัดความหมายเฉพาะเป็นงานที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาให้จัดทำขึ้นตามลัทธิประเพณี เพื่อความเป็นสิ่วสดีมงคลของประชาชน หรือเพื่อความเป็นสิ่วสดีมงคลแก่สิริราชสมบัติ พระบรมราชวงศ์และองค์พระมหากษัตริย์เอง หรือเพื่อน้อมนำให้ระลึกถึงความสำคัญในทางพระศาสนา หรือเพื่อสำแดงความ

กตัญญูธรรมและรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลก่อน ๆ ตลอดจนพระบรมราชบุพการีที่ได้ทรงกระทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนมาแล้วในอดีต ท่านถือว่าถ้ามีการพระราชพิธีสักเดือนละครั้ง ก็จะบังเกิดความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่ทง ได้ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้น จึงได้มีการตราเป็นต้วบทไว้ในกฎหมายเทียรบาล อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศในยุคนั้นว่า เดือนใดจะต้องมีการพระราชพิธีอย่างใดบ้าง พระราชพิธีประจำปีที่ได้กระทำอยู่ในรัชกาลปัจจุบันอันเป็นพระราชพิธีที่ได้ออกหมายกำหนดการมีอยู่รวม 18 พิธี

นอกจากนี้ยังมีพระราชพิธีประจำ แต่เป็นพระราชพิธีที่ออกหมายรับสั่งกำหนดให้เฝ้าฯ เฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี รัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่เท่านั้น เช่น การพระราชกุศลหล่อเทียนและเจิมเทียนพรรษาการเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากร ฯลฯ เป็นต้น...

การที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาให้จัดพระราชพิธีขึ้นในโอกาสต่าง ๆ นับแต่อดีตเป็นต้นมานั้น จุดประสงค์อันสำคัญก็เพื่อรักษาสถาณภาพของกษัตริย์ให้มั่นคง ดังนั้น...พระองค์จำต้องแสดงตนในฐานะสมมติเทพ โดยอาศัยพระราชพิธีต่าง ๆ เน้นความแตกต่างระหว่างกษัตริย์กับคนธรรมดา (Jeremy , 1969)

ในขณะที่เดียวกันจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชี้ให้เห็นว่าสภาพของพระมหากษัตริย์ที่ดำรงตั้งมั่นอยู่ได้ รวมทั้งพระราชอำนาจที่มีอยู่ทั้งในลักษณะพุทธราชา สมมติเทพ ธรรมราชา สมบูรณาญาสิทธิราช นับแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ล้วนอาศัยหลักการแห่งพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการชักนำ โน้มน้าวความคิด และความเชื่อของประชาชนให้ยอมรับในพระราชอำนาจและสภาพของกษัตริย์โดยปราศจากการขัดขวาง เช่น ผู้ปกครองได้เลือกให้หลักการแห่งพุทธศาสนาขึ้นมาอธิบายความแตกต่างระหว่างผู้คน ควบคู่ไปกับการอธิบายด้วยเรื่องกำเนิด

พญาสิทธิ ทรงนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วง เพื่อชี้ให้เห็นอำนาจบุญ - กรรม และอำนาจของพระยามหาจักรพรรดิราช ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทเจ้าในโลก (สุชาย ตรีรัตน์, 2525 : 1 - 22)

...ความพยายามถ่ายทอดศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นบารมีของกษัตริย์นอกจากจะปรากฏในราชพิธีและการกระทำต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วยังปรากฏในพระนามของกษัตริย์ด้วยการใช้นามที่ใช้เรียกหรือหมายถึงพระพุทธเจ้ามาเป็นพระนามของกษัตริย์ เช่น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นต้น (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2527)

จากหลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระราชอำนาจและสถานะภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ดำรงคงมั่นเป็นที่ศรัทธาของประชาชนนับแต่อดีตราบจนปัจจุบันนี้ ได้ใช้หลักการแห่งศาสนาเป็นเครื่องสนับสนุน รูปแบบที่สำคัญอันหนึ่งซึ่งปรากฏทางพิธีกรรม ก็คือ พระราชพิธี (อาจมีพุทธศาสนาหรือลัทธิพราหมณ์หรือไสยศาสตร์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือผสมผสานกัน)

ดังนั้น "พระราชพิธี" จึงเป็นสัญลักษณ์เชิงรูปธรรมอย่างหนึ่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งมีรูปแบบและองค์ประกอบของเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ได้เริ่มถ่ายทอดเสียงรายการพระราชพิธีเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2473 ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในวันดังกล่าวตรงกับวันฉัตรมงคล ได้มีพิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สถานีวิทยุกรุงเทพฯ ที่พญาไท) อย่างเป็นทางการครั้งแรกด้วยเช่นกัน โดยได้อัญเชิญพระราชดำรัสของพระองค์ถ่ายทอดตามสายจากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยพระบรมมหาราชวังไปออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกรุงเทพฯ ที่พญาไท หลังจากนั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการถ่ายทอดเสียงรายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญ ๆ เรื่อยมา

พระราชพิธีที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ถ่ายทอดอยู่เป็นประจำในแต่ละปีประกอบด้วย

1. พระราชพิธีพืชมงคล
2. พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

3. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
4. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในปีใดที่มีความสำคัญก็จะทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเพิ่มเติมเป็นพิเศษ เช่น พระราชพิธีเนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ (พ.ศ. 2530) พระราชพิธีเนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (พ.ศ. 2525) เป็นต้น

นอกจากพระราชพิธีแล้ว สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ยังถ่ายทอดพิธีสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา พิธีพระราชทานเพลิงศพผู้เสียชีวิต เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงภายใน พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน และพิธีสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า พระราชพิธีเป็นพิธีหรืองานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ก่อรูปกับสังคมไทยถือว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งอันเป็นที่เคารพเทิดทูนและยึดมั่นของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน

" สิ่งที่คนไทยถือว่าเป็นเอกลักษณ์และเอกลักษณ์ของตนนั้น ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ทั้งสามสิ่งนี้เป็นศูนย์รวมแห่งความภาคภูมิใจและเกียรติศักดิ์ของไทยทั้งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระมหากษัตริย์ คือ สถาบันหนึ่งในสามสถาบันหลัก"(ธานินทร์ กรีชัยเชียร , 2519 : 60)

นอกจากนี้ สายทิพย์ สุคติพันธ์, (2531 : 102 - 109) กล่าวว่า...ปฏิบัติการสื่อมวลชนไทยโดยเฉพาะสื่อประเภทไฟฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์กลไกแห่งรัฐ ถ้าเป็นสื่อมวลชนของรัฐก็มีแนวโน้มจะนำเสนอรายการเพื่อสร้างความนิยมต่อรัฐบาลและย้าค่านิยมหลักของสังคม...

ดังนั้น รายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐย่อมทำหน้าที่เป็นกลไกในการผลิตทดแทนอุดมการณ์หลัก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ยอมจำนนต่อระบบซึ่งก็คือเป้าหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือ เพื่อธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์นั่นเอง

การที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ได้ทำหน้าที่ในฐานะสถานีหลัก หรือสถานีแม่ข่ายในการถ่ายทอดเสียง รายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญ ให้แก่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์ และสถานีวิทยุกระจายเสียงอื่น ๆ ทั่วประเทศเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้ประชาชนมีโอกาสได้รับทราบพระราชกรณียกิจ ตลอดจนกิจกรรมที่พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ได้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์และความผาสุกของประชาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นเพียงองค์กรเดียวที่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดรายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญมาโดยตลอด บทบาทดังกล่าวอาจถูกมองว่า... เป็นการทำหน้าที่หรือบทบาทตามความประสงค์หรือเจตจำนง (purpose) ที่ฝ่ายต่าง ๆ อยากรู้ให้เกิดขึ้น แต่อาจมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นแท้จริงอย่างนั้น (สมควร กวียะ, 2533 : 189)

เมื่อใดที่องค์กรและกลไกการทำงานรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่มี "ความรับผิดชอบ" คือ กระทำหน้าที่โดยความมีจิตสำนึกหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในการประกอบวิชาชีพของตน มิใช่สักแต่ทำไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อนั้นย่อมถือได้ว่า ได้ดำเนินบทบาทหน้าที่ตามจริยธรรม (สมควร กวียะ, 2533 : 168 - 169) นั้นหมายถึง ว่าการถ่ายทอดรายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ได้ทำหน้าที่หรือบทบาทในการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุที่รายการถ่ายถอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องกันมากกว่า 60 ปี และยังคงต้องดำเนินต่อไป หากแต่ยังไม่เคยมีการตรวจสอบกระบวนการทำงานของรายการถ่ายถอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมาก่อน

ประกอบกับปีพุทธศักราช 2530 เป็นมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ 60 ปี มีพระราชพิธีที่มีความสำคัญ และน่าสนใจเป็นพิเศษ อยู่หลายพระราชพิธี อาทิ พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินกระบวนพยุหยาตราขลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปประจำพระชนมวารและประจำพระชนมพรรษา 5 รอบ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง เป็นต้น พระราชพิธีเหล่านี้ล้วนเป็นพระราชพิธีที่หาฟังและชมได้ยาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสังคมไทย ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำความเข้าใจและต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของรายการถ่ายถอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ปฏิบัติการในกระบวนการเพื่อธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไร

ปัญหาวิจัย

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย มีนโยบายและมีกระบวนการทำงานรายการถ่ายถอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญอย่างไร
2. รูปแบบเนื้อหาและการนำเสนอของเนื้อหา รายการถ่ายถอดพระราชพิธี และพิธีสำคัญมีความสัมพันธ์ต่อการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไร
3. กระบวนการสร้างความหมายของเนื้อหา รายการถ่ายถอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญ มีบทบาทในฐานะเป็นกลไกในการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเข้าใจนโยบายและกระบวนการทำงานรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
2. เพื่อทราบรูปแบบ เนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา รายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์
3. เพื่อเข้าใจบทบาทของกระบวนการสร้างความหมายของเนื้อหา รายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญ ปฏิบัติการในฐานะกลไกในการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อสันนิษฐาน

1. รายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นรายการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนได้ทราบ และตระหนักถึงความสำคัญของพระราชพิธี ซึ่งเป็นงานที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาให้จัดทำขึ้นตามลัทธิประเพณี เพื่อความเป็นสวัสดิมงคลของประเทศและประชาชนหรือเพื่อความเป็นสวัสดิมงคลแก่สิริราชสมบัติของพระบรมวงศ์ และองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งพระราชพิธีเหล่านี้ได้ปฏิบัติและรักษาสืบต่อกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน
2. นอกจากประชาชนจะได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของพระราชพิธีแล้ว ยังได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชวงศ์ที่ได้ทรงปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์
3. องค์กรและบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเสียงรายการพระราชพิธีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องพระราชพิธีเป็นอย่างดีโดยเฉพาะผู้บรรยาย ซึ่ง

จะต้องเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ สำนักพระราชวัง หน่วยงานรักษาความปลอดภัย ฯลฯ เพราะต้องปฏิบัติงานอยู่ ณ จุดใกล้ที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชวงศ์เป็นอย่างมาก และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีจิตสำนึกที่ดี และมีความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยบทบาทของรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ต่อการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ ในวโรกาสเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาครบ 60 ปี ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาเนื้อหา ของรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาคภาษาไทย ความถี่ 89.1 กิโลเฮิร์ตซ ระบบ เอ.เอ็ม. และความถี่ 92.5 เมกกะเฮิร์ตซ ระบบ เอฟ.เอ็ม. ระหว่าง 1 มกราคม 2530 ถึง 31 ธันวาคม 2530 ซึ่งเป็นปีแห่งมหามงคลสมัยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี

การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเนื้อหา ของรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากพิจารณาเห็นว่า เป็นช่วงเวลาที่จัดให้มีพระราชพิธีอันสำคัญและน่าสนใจเป็นพิเศษ นอกเหนือจากพระราชพิธีที่ได้ดำเนินการตามปกติในแต่ละปี จึงมีข้อมูลที่สามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง

นิยามศัพท์

บทบาทหน้าที่

บทบาท (role) หมายถึง การหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหรือแบ่งงานกันทำตามที่ได้ตกลงกัน

หรือได้รับมอบหมายทั้งที่เป็นไปโดยธรรมชาติ จารีตประเพณี จริยธรรม หรือโดยเขียนหรือตกลงกันได้
หน้าที่ (duty) หมายถึง กิจที่ควรทำ กิจที่จะต้องทำ
บทบาทหน้าที่หรือ (function) หมายถึง สิ่งที่ควรทำ กำลังทำ กำลังบังเกิดผลและได้
บังเกิดผลไปแล้ว ไม่ว่าจะโดยธรรมชาติ จารีตประเพณี หรือที่กำหนดไว้ตามยศ ตำแหน่งอาชีพหรือ
วิชาชีพ บางทีภาษาไทยใช้ว่า "ภารกิจ" หรือ พันธกิจ

รายการถ่ายทอด

หมายถึง เนื้อหาของรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธีสำคัญ อันประกอบด้วย ภาษา
ถ้อยคำ ข้อความ ประโยคที่ปรากฏอยู่ในการถ่ายทอดเสียงแต่ละครั้ง

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ในที่นี้หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ ณ ถนนวิภาวดีรังสิต
กรุงเทพมหานคร ออกอากาศภาคภาษาไทยความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ ระบบ เอ.เอ็ม. และความถี่
92.5 เมกกะเฮิร์ตซ ระบบ เอฟ.เอ็ม. ซึ่งเป็นสถานีแม่ข่ายหรือสถานีหลักของสถานีวิทยุกระจายเสียง
ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ และยังเป็นแม่ข่ายให้แก่สถานีวิทยุกระจายเสียงอื่น ๆ ทั่วประเทศ
ในการถ่ายทอดเสียงรายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญด้วย

พระราชพิธี

หมายถึง เฉพาะพระราชพิธีเนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ (พ.ศ. 253๐) ซึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง
ประเทศไทย ได้ดำเนินการถ่ายทอดเสียง

พิธีสำคัญ

หมายถึง พิธีที่พระมหากษัตริย์ทรงให้ความสำคัญและเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธี โดยสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร) ได้ดำเนินการถ่ายทอดเสียง

หมายกำหนดการ

เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธี โดยเฉพาะลักษณะของเอกสาร ต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือขึ้นต้นด้วยคำว่า "นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า" เสมอไป และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องส่งต้นหมายกำหนดการดังกล่าวนี้ เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ (รวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนัก, 2528 : 107)

กำหนดการ

เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานโดยทั่วไปที่ทางราชการหรือส่วนเอกชนจัดทำขึ้นเอง แม้ว่าจะงานนั้น ๆ จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องถึงเบื้องพระยุคลบาท เช่น เป็นงานที่เสด็จพระราชดำเนิน แต่ถ้าวางงานนั้นมิได้เป็นงานพระราชพิธี ซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการแล้ว เรียกว่ากำหนดการทั้งสิ้น เช่นขั้นตอนของงานสวนสนามสำแดงความสามัคคีของทหารรักษาพระองค์ก็ใช้ว่า กำหนดการ เพราะงานนี้มีใช้พระราชพิธีที่มีพระบรมราชโองการให้จัดขึ้นเพื่อสำแดงความสามัคคีต่อเบื้องพระยุคลบาท (รวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนัก , 2528 : 108)

ตำรารักษา

หมายถึง การรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

สถาบันพระมหากษัตริย์

หมายถึง สถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมไทย นอกเหนือจากชาติ และศาสนา โดย เฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น เป็นทั้งเอกลักษณ์และอุดมการณ์ของชาติไทย

จิตสำนึก (consciousness)

หมายถึง สภาวะรู้ตัวทางจิตที่การกระทำความรู้สึกและความคิดเป็นไปโดยสอดคล้องกับ ผลประโยชน์ของชนชั้น (แห่งตน)

หากเป็นไปเพื่อชนชั้นอื่นก็ถือเป็นจิตสำนึกที่ผิดพลาด (false consciousness)

อุดมการณ์ (ideology)

หมายถึง ผลผลิตที่สร้างขึ้นมาจากสภาวะทางจิต ได้แก่ ชุดของความคิด ความรู้สึก และความพร้อมที่จะลงมือกระทำ (set of idea, sentiment, action) หากผลผลิต นั้นรับใช้ผลประโยชน์ทางชนชั้นของเจ้าของผลผลิตก็จัดว่าเป็นอุดมการณ์ที่แจ่มชัด หากผลผลิตนั้นกลับไปรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นอื่นที่เป็นปฏิปักษ์กับเจ้าของผลผลิตนั้นก็ เป็นอุดมการณ์ที่ผิดพลาด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และการทำงานของรายการถ่ายทอดพระราชพิธีและพิธี สำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ต่อการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้ง ในด้านจุดเด่นจุดด้อยเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานถ่ายทอดรายการพระราชพิธีและพิธีสำคัญ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลจากการวิจัยนี้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์รายการถ่ายทอดเสียงประเภทอื่น ๆ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้อีกด้วย